

Akademia Muzyczna im. Ignacego Jana Paderewskiego w Poznaniu

Wydział Instrumentalistyki, Jazzu i Muzyki Estradowej

Instytut Instrumentalistyki

Katedra Fortepianu

PRACA DOKTORSKA

**CYKLE FORTEPIANOWE ROBERTA SCHUMANNA
W KONTEKŚCIE TWÓRCZOŚCI LITERACKIEJ JEANA PAULA
RICHTERA I ERNSTA THEODORA AMADEUSA HOFFMANNA**

Marek Mazur

Praca doktorska przygotowana pod kierunkiem

Profesor zw. dr hab. Alicji Kledzik

Poznań 2020

STRESZCZENIE

Praca pt. *Cykle fortepianowe Roberta Schumanna w kontekście twórczości literackiej Jeana Paula Richtera i Ernsta Theodora Amadeusa Hoffmanna* ma na celu przyjrzenie się cyklowi fortepianowemu w twórczości niemieckiego romantyka z perspektywy powiązań dzieła muzycznego z literaturą, a w szczególności dorobku autorstwa J. P. Richtera i E. T. A. Hoffmanna. Ich twórczość była dobrze znana Schumannowi. Świadczą o tym nie tylko nawiązania w jego twórczości kompozytorskiej (tytuły i podtytuły), ale również – znajdujące się w jego dziennikach – liczne zapiski, dywagacje oraz reakcje po lekturze utworów wymienionych pisarzy.

Pierwszą część pracy stanowią rozważania terminologiczne dot. cyklu i formy cyklicznej w perspektywie teoretycznej oraz historycznej, poczynając od ogólnego znaczenia tych terminów oraz ich proveniencji, poprzez rozważania dotyczące cyklu na gruncie *stricte* muzycznym, skończywszy na znaczeniu cyklu w twórczości Roberta Schumanna. Podsumowaniem powyższych dociekań jest ogólna charakterystyka cykli fortepianowych oraz pieśniarskich (powstałych w latach 30. XIX w.) w twórczości tego kompozytora.

Następnie poruszone zostają zagadnienia roli literatury w życiu i twórczości Roberta Schumanna. Zostały w nim zawarte najważniejsze informacje biograficzne dot. kompozytora, które świadczą o jego niezwykle szerokim zainteresowaniu literaturą. Przedmiotem rozważań w tej części pracy są przede wszystkim działalność i zainteresowania Schumanna na przełomie lat 20. i 30. XIX w., czyli w okresie, w którym osobowość twórcza kompozytora dopiero się kształtowała. Dalsza część pracy obrazuje stosunek Schumanna do twórczości literackiej oraz postaci Jeana Paula Richtera oraz Ernsta Theodora Amadeusa Hoffmanna. Kończącą część rozdziału stanowią informacje biograficzne oraz charakterystyka twórczości dwóch wyżej wymienionych twórców wczesnego romantyzmu.

Kolejna część poświęcona jest analizie formalnej wybranych cykli – *Karnawału op. 9* i *Kreislerianów op. 16*. Każda z analiz jest opatrzona wstępem, w którym zawarte zostały informacje dotyczące okoliczności powstawania dzieła, sposobu interpretacji jego tytułu, a także źródeł muzycznych cyklu. Ponadto – przed podjęciem właściwej analizy – zostały zamieszczone rozważania dotyczące cech charakterystycznych literatury Jeana Paula i Hoffmanna i ich możliwych muzycznych realizacji w dziełach Schumanna. Funkcję tych dwóch krótkich podrozdziałów można porównać do didaskaliów do analizy formalnej. Zabieg ten pozwolił znacznie ograniczyć zjawisko notorycznego przypominania w tekście analitycznym, iż dane zjawisko, element lub aspekt występujący w cyklu może być muzyczną realizacją założeń lub zjawisk właściwych dla twórczości ww. literatów.

ABSTRACT

This doctoral dissertation entitled *Schumann's piano cycles in the context of literary works of Jean Paul Richter and Ernst Theodor Amadeus Hoffmann* is an attempt to examine piano cycles by German composer Robert Schumann from the perspective of the interrelatedness of musical and literary works. In this thesis, major attention is paid to examining literature by Jean Paul Richter and E. T. A. Hoffmann which Schumann was familiar with and studied thoroughly.

The first chapter of the thesis considers a theoretical and historical analysis of the terminology related to the cycle and cyclical forms in a general and musical context. The summary of the inquiry is a section including the characteristic traits of piano and song cycles written by Schumann in the 1830s.

The second part of the dissertation discusses the role of literature in Schumann's life and work. It contains the most important biographical information about the composer, which testifies to his remarkably wide interest in literature. The considerations in this section focus primarily on Schumann's literary interests at the turn of the 1820s and 30s of the 19th century - i.e. in the period in which the composer's personality was taking shape. The second section of this chapter illustrates Schumann's relationship to literary works and the figures of J. P. Richter and E. T. A. Hoffmann followed by a biographical summary including characteristic traits of their works.

The final part of the dissertation is devoted to the musical analysis of selected cycles – *Carnival Op. 9* and *Kreisleriana, Op. 16*. Each of the analysis is accompanied by an introduction containing information about the circumstances of the cycle's creation. Of great importance is an additional introductory section which considers Jean Paul's (in *Carnival Op. 9*) and Hoffmann's (in *Kreisleriana, Op. 16*) literature traits which can be found in Schumann's musical works. These subsections allowed the author to avoid

reiterations in the analytical text informing the reader that a phenomenon, element, or aspect occurring in the cycle may be a musical implementation of literature traits.